

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/212 d.d. 24 januari 1995

AAN:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief**

**Bijlagen
één (1)**

**Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage**

**Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34**

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

05/95

(Afgesloten 241400 JAN 1995)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft in een recent interview toegegeven dat zijn eenheden "meer gebied beheersen dan redelijk is". Hij stelde dat hij bereid zou zijn genoeg te nemen met de helft van het Bosnische grondgebied, maar verbond daaraan de voorwaarde dat (geheel) Sarajevo en Tuzla aan de Serviërs zouden worden toegewezen. Bovendien stelde hij dat in een definitieve verdeling niet alleen de hoeveelheid land, maar ook andere criteria als de bodemschatten en de industrie een rol moeten spelen. Vanzelfsprekend is met name de eerstgenoemde eis voor de Moslims bij voorbaat onaanvaardbaar. Toch zijn de geciteerde uitspraken opmerkelijk, omdat Karadzic tot op heden nog niet expliciet had toegegeven dat zijn eenheden feitelijk een disproportioneel groot deel (namelijk ruwweg 70%) van Bosnië-Herzegovina onder controle hebben. Zoals bekend gaat het voorstel van de internationale Contactgroep uit van een verdeling van het Bosnische grondgebied van 49% voor de Serviërs en 51% voor hun tegenstanders. In de praktijk verschilt dit derhalve nauwelijks van het in het interview door Karadzic genoemde deel.

De uitspraak van Karadzic is indicatief voor het dilemma waarmee hij geconfronteerd wordt. Enerzijds staat hij onder druk van zowel de internationale gemeenschap als de Servische president Milosevic om territoriale concessies te doen aan de Moslims. Anderzijds zouden dergelijke concessies zeer veel weerstand oproepen bij de Bosnisch-Servische bevolking en met name de militaire top, en derhalve slechts aanvaardbaar zijn indien er eveneens aanzienlijke concessies van Bosnische zijde tegenover staan. Tot op heden tracht Karadzic met succes dit dilemma te ontlopen door feitelijke vredesonderhandelingen te vertragen en de verantwoordelijkheid daarvoor zo veel mogelijk aan Moslim-zijde te leggen. Zijn genoemde aanbod om veroverd gebied in te ruilen tegen Sarajevo en Tuzla moet ook in die context worden gezien.

Inmiddels hebben de Bosnische Serviërs ook toegezegd de toevoerwegen naar Sarajevo op 1 februari opnieuw open te stellen voor hulptransporten. Naast de aan de VN gelieerde hulpverlenende instanties zal een vijftal lokale groeperingen het recht krijgen hulpgoederen naar de stad aan te voeren.

Commercieel verkeer zal echter niet worden toegelaten. Zoals bekend doorkruiste de eis van de Moslims, dat ook dergelijk verkeer naar Sarajevo mogelijk moet zijn, een eerder akkoord over het vrijgeven van de wegen. De jongste compromis-oplossing kwam tot stand na bemiddeling van de Bosnische UNPROFOR-bevelhebber Rose, die vervolgens zijn commando overdroeg aan zijn landgenoot Smith. Afgewacht dient te worden of de genoemde oplossing inhoudt dat de wegen naar Sarajevo inderdaad voor aanvoer van humanitaire hulp zullen kunnen worden aangewend. Denkbaar is dat ook het huidige compromis over de aanvoerwegen naar Sarajevo door de belangentegenstellingen tussen Serviërs en Moslims zal worden doorkruist.

Overigens hebben de Bosnische eenheden hun blokkade van de luchthaven van Tuzla inmiddels opgeheven. Zoals bekend hadden zij die ingesteld uit protest tegen de aanwezigheid van een Servisch liaison-officier bij het regionale UNPROFOR-hoofdkwartier op de basis. Inmiddels heeft UNPROFOR de betrokken officier de toegang tot de basis ontzegd. Als gevolg daarvan zal de gebrekkige communicatie tussen UNPROFOR en de Bosnische Serviërs in noordoost-Bosnië, die onder meer de directe bevoorrading van Srebrenica vanuit Lukavac doorkruist, vermoedelijk vooralsnog niet daadwerkelijk verbeterd worden.

Zoals bekend hadden de Moslims geëist dat de VN de basis Tuzla vóór 1 maart zouden vrijgeven voor humanitaire hulptransporten, of deze anders volledig aan de Bosnische strijdkrachten overdragen. Onduidelijk is of de Moslims na het vertrek van de Servische liaison-officier zullen blijven aandringen op humanitaire hulpvluchten op Tuzla. Gezien het feit dat, in tegenstelling tot ruim een jaar geleden, hulptransporten naar Tuzla over de weg nauwelijks problemen opleveren, is denkbaar dat de eis betreffende de hulpvluchten voornamelijk bedoeld was om de afhankelijkheid van UNPROFOR van de Bosnische autoriteiten te illustreren, alsmede het onvermogen van de VN-vredesmacht om het bestaande akkoord over hulpvluchten op Tuzla tegen Servische weerstand in door te voeren. Indien de Moslims blijven vasthouden aan openstelling van Tuzla voor hulpvluchten, dreigt een nieuw conflict tussen UNPROFOR en de Serviërs in de regio. Laatstgenoemden hebben reeds vorig jaar tegen hulpvluchten op Tuzla geageerd uit vrees dat deze vluchten zouden worden gebruikt voor wapensmokkel naar de Bosnische Moslims.

Functionarissen van UNPROFOR hebben het afgelopen weekeinde pogingen gedaan de gevechten rond Bihac te beëindigen. In dat kader hebben zij onder meer geprobeerd de eenheden van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic en van de Kroatische Serviërs, die geen partij waren bij het bestandsakkoord van 31 december jl, over te halen dit bestand alsnog te ondertekenen. Er zijn geen aanwijzingen dat zij daarbij succes hebben geboekt. De politieke en militaire leiding van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) houdt vol dat zich geen Kroatisch-Servische eenheden op Bosnisch grondgebied bevinden. Abdic op zijn beurt blijft actief om zijn posities rond zijn voormalige basis in Velika Kladusa te verbeteren. Op korte termijn zal de strijd rond Bihac daarom waarschijnlijk blijven voortduren.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft in een recent interview met een Duits weekblad opnieuw onderstreept niet terug te willen komen op zijn besluit het mandaat van UNPROFOR per 31 maart a.s. op te zeggen. Hij benadrukte dat vervolgens een aanval op de Krajina tot de mogelijkheden behoort. Hij stelde dat de krachtsverhoudingen rond de Krajina in het voordeel van Kroatië zijn. De mogelijkheden van een militaire interventie in Kroatië vanuit de Bosnisch-Servische gebieden of "Joegoslavië" zei hij klein te achten. Hij stelde dat de Bosnische Serviërs de laatste maanden aanzienlijk aan kracht hebben ingeboet en dat Milosevic internationaal volledig geïsoleerd is.

Met deze uitspraken wil Tudjman eens te meer de Kroatische Serviërs onder druk zetten om zich constructiever op te stellen ten opzichte van het VN-vredesplan van 1991 (het zogenaamde Vanceplan), dat uitgaat van herstel van het Kroatische gezag over de UNPAs. Ook zou daardoor de VN moeten worden gestimuleerd tot een actiever optreden bij uitvoering van dat plan. Zoals bekend staat Tudjman onder druk van zowel de Kroatische legerleiding als de interne vluchtelingen (Kroaten die door de Serviërs uit de Krajina zijn verdreven) om de status quo rond de UNPAs te doorbreken, desnoods met militair geweld. Er waren de laatste weken aanwijzingen dat Kroatië zich inderdaad voorbereidt op een offensief rond UNPA-zuid.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft verklaard dat zijn land altijd bereid zal zijn te onderhandelen over adequate implementatie van vredesvoorstellen en toezicht op de naleving daarvan. Daarmee wil ook hij de VN aansporen op korte termijn nieuwe initiatieven op dit punt te ontplooiën, waardoor mogelijkserwijs de VN-presentie in Kroatië zou kunnen worden gehandhaafd. Tegelijkertijd lijkt Granic echter te willen aangeven dat Kroatië niet uit is op de volledige aftocht van de VN en andere internationale organisaties uit Kroatië. Er waren de afgelopen weken geruchten dat de mogelijkheden werden onderzocht om de gevechtseenheden die zich in UNPROFOR-verband in Kroatië bevinden, in te ruilen voor waarnemers die in VN- of EU-kader optreden.

Aan de uitspraken van Granic ligt vermoedelijk de overweging ten grondslag dat een volledig vertrek van UNPROFOR de Kroatische buitenlandse betrekkingen zou schaden. Daardoor zouden ook de aanzienlijke inkomsten wegvallen die Kroatië geniet door de aanwezigheid van UNPROFOR. Zoals reeds eerder gemeld, had Kroatië gesteld dat het opzeggen van het mandaat niet zou hoeven te leiden tot terugtrekking van het UNPROFOR-hoofdkwartier uit Zagreb en het logistieke commando uit Split. De VN heeft echter inmiddels gesteld dat de volledige aftocht van UNPROFOR uit Kroatië ook het vertrek van deze posten zal inhouden.

Vermoedelijk is de kans dat de Kroatische Serviërs in geval van een Kroatische aanval steun uit Bosnië-Herzegovina of "Joegoslavië" zouden ontvangen, inderdaad klein. De Bosnische Serviërs kampen met een relatief tekort aan infanterie en kunnen het zich niet veroorloven op grote schaal troepen te onttrekken aan de confrontatielijnen met de Moslims ten gunste van de Kroatische Serviërs.

De "Joegoslavische" politieke leiding is er zich op haar beurt van bewust dat een openlijke interventie in Kroatië de kansen op normalisering van de internationale positie van "Joegoslavië", en met name de opheffing van de sancties tegen het land, aanzienlijk zou verkleinen.

Overigens is er in de "Joegoslavische" pers de afgelopen tijd herhaaldelijk op gewezen dat het voormalige Joegoslavische Volksleger (JNA) bij zijn aftocht uit Kroatië in 1991 veiligheidsgaranties heeft gegeven aan de Kroatische Serviërs. Op grond daarvan zouden de "Joegoslavische" strijdkrachten, die zich de rechtsoptvolger van de JNA achten, zich ondanks de negatieve politieke gevolgen van zo'n stap mogelijk toch gedwongen achten te reageren op een grootschalige Kroatische aanval op de Krajina. Volgens een recent persbericht zou Milosevic zijn ambtgenoot in de Krajina, Martić, reeds militaire steun hebben toegezegd in geval van zo'n aanval. Dit bericht is echter niet bevestigd. Er zijn evenwel aanwijzingen dat Milosevic in eerste instantie een nieuwe militaire confrontatie over de Krajina wil voorkomen.

Overigens heeft de regering van de Krajina inmiddels verklaard dat zij niet langer bereid is besprekingen te voeren over verbetering van de economische betrekkingen met Kroatië als de Veiligheidsraad het mandaat van UNPROFOR niet verlengt. Kennelijk hoopt zij dat de Veiligheidsraad het initiatief neemt om UNPROFOR ook zonder Kroatische toestemming in de Krajina te stationeren, hetgeen uiterst onwaarschijnlijk is. Uit de uitspraak van de Kroatische Serviërs kan in ieder geval worden opgemaakt dat de huidige Kroatische opstelling ten opzichte van de Krajina ook de recente toenadering in economische aangelegenheden bedreigt. Deze toenadering was in Kroatisch-Servische kringen toch al omstreden, omdat sommige politici dit interpreteerden als stappen in de richting van herstel van het Kroatische gezag over de Krajina.

Servië/Montenegro

Een woordvoerder van de oppositionele Servische Vernieuwingspartij (SPO), die zichzelf presenteert als een gematigd, democratisch alternatief voor Milosevic, heeft de recente Kroatische politiek met betrekking tot de Krajina scherp veroordeeld. Hij stelde dat de opzegging van het UNPROFOR-mandaat met name een poging van Tudjman is om zijn dalende binnenlandse populariteit te verhogen. Ook bekritiseerde hij de Veiligheidsraad, die onlangs maatregelen heeft genomen tegen de doorvoer van olieproducten naar de Krajina. Volgens de uitspraken van de SPO werd daarmee het politieke isolement van de Krajina benadrukt en derhalve het klimaat geschapen waarin Tudjman een aanval op die gebieden kon overwegen. Om die reden werd dan ook gepleit voor een "Joegoslavische" interventie in de Krajina, wanneer UNPROFOR daaruit zou worden teruggetrokken. Ook de extreem-nationalistische Radicale Partij, die geruime tijd een informele coalitieband heeft gehad met de regerende Servische socialisten, heeft zich inmiddels in soortgelijke bewoordingen uitgelaten. Deze uitspraken illustreren dat ook de Servische oppositie in feite sterk Servisch-nationalistische standpunten inneemt, die haaks staan op een vredesregeling met betrekking tot de Krajina in de zin van het Vance-plan.

Conclusie/voorzicht

Er is nog steeds geen sprake van toenadering tussen Bosnische Serviërs en Moslims. Beide partijen blijven pogingen doen de verantwoordelijkheid voor het uitblijven van voortgang in het overleg bij hun tegenstanders te leggen. De kans dat het huidige staakt-het-vuren een basis kan leggen voor een definitieve vredesregeling blijft klein. De strijd rond Bihac zal op korte termijn waarschijnlijk blijven voortduren.

Hoewel de Kroatische president Tudjman blijft benadrukken dat zijn besluit het mandaat van UNPROFOR per 31 maart op te zeggen definitief is, zijn er aanwijzingen dat de Kroatische regering in beginsel tot een heroverweging ervan bereid zou zijn indien de VN zou instemmen met stappen die herstel van de Kroatische soevereiniteit over de Krajina dichterbij brengen. Militaire operaties tegen de Krajina blijven echter tot de mogelijkheden behoren als dergelijke stappen uitblijven.

In de "Joegoslavische" pers is gewezen op de veiligheidsgaranties die het voormalige Joegoslavische Volksleger in 1991 heeft gegeven aan de Kroatische Serviërs. In geval van een Kroatische aanval op de Krajina behoort derhalve een "Joegoslavische" interventie in Kroatië tot de mogelijkheden. De "Joegoslavische" politieke top zal echter uiterste terughoudendheid betrachten in deze kwestie, gezien de negatieve politieke consequenties van zo'n interventie. Milosevic zal in eerste instantie een nieuwe militaire confrontatie over de Krajina willen voorkomen.